

BIUDŽETINĖ ĮSTAIGA ŠIAULIŲ „AUŠROS“ MUZIEJUS

1	9	0	7	5	7	0	3	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---

(įstaigos kodas)

PATVIRTINTA
Šiaulių „Aušros“ muziejaus
Direktoriaus 2024 m. kovo d.
veiklos įsakymu Nr. V1-

DARBO SU CHEMINĖMIS MEDŽIAGOMIS SAUGOS IR SVEIKATOS INSTRUKCIJA NR. 9

I. BENDROJI DALIS

1. Su cheminėmis medžiagomis gali dirbti asmuo ne jaunesnis kaip 18 metų, išklauses specialų mokymo kursą, susipažinęs su cheminių medžiagų savybėmis, naudojamų įrenginių (purkštuvų ir kt.) paskirtimi, eksploataavimo ypatumais, pasitikrinęs sveikatą, išklauses saugos ir sveikatos bei gaisrinės saugos instruktažus.
2. Darbuotojo darbo ir poilsio laikas nustatomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Darbo kodekso nuostatomis.
3. Darbuotojas, nukentėjęs nelaimingo atsitikimo metu, turi nedelsiant kreiptis į artimiausią gydymo įstaigą, pranešti tiesioginiam vadovui. Asmuo, matęs nelaimingą atsitikimą ar apie jį sužinojęs, turi suteikti nukentėjusiajam pirmąją pagalbą, jei reikia, iškviešti greitąją medicinos pagalbą tel. 112 ir pranešti vadovui. Kol bus pradėtas tirti nelaimingas atsitikimas, įvykio vietą išlaikyti tokią, kokia buvo nelaimingo atsitikimo metu. Jei tai kelia pavojų aplinkinių žmonių gyvybei ar sveikatai, gali būti daromi tik būtini pakeitimai, įforminus aktu.
4. Pranešimo apie darbo metu pastebėtus trūkumus tvarka - savavališkai nešalinti darbo priemonių, įrenginių ir pastatų gedimų, taip pat juose įrengtų darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos įtaisų gedimų; nedelsiant pranešti įstaigos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, įstaigos darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybai bei darbuotojų atstovui apie darbo ir darbų saugos priemonių gedimus, apie padėtį darbo vietose, darbo patalpose, pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai.
5. Darbuotojas gali atsisakyti dirbti darbus, kuriuos saugiai atlikti neapmokytas; jeigu įrankiai, įrenginiai techniškai netvarkingi; darbo aplinka kelia pavojų sveikatai ir gyvybei; jei kolektyvinės apsaugos priemonės neužtikrina apsaugos nuo rizikos veiksnių, o asmeninės apsaugos priemonės neišduotos; jei asmeninės apsaugos priemonės techniškai netvarkingos, nepatikrintos, neišbandytos.
6. Asmens higienos reikalavimai - dirbti tik su tvarkingais, švariais drabužiais, avalyne; rankas plauti tik tam skirtomis priemonėmis, nelaikyti maisto produktų darbo vietoje ir nevalgyti.
7. Už šios instrukcijos nevykdymą, darbuotojui taikoma LR įstatymų nustatyta drausminė, materialinė, administracinė atsakomybė, priklausomai nuo pažeidimo pobūdžio ir pasekmių.

II. PROFESINĖS RIZIKOS VEIKSNIAI DIRBANT SU CHEMINĖMIS MEDŽIAGOMIS. SAUGOS PRIEMONĖS NUO JŲ POVEIKIO

8. Cheminės medžiagos gali būti naudojamos įvairiuose darbo procesuose, gamyboje, statybose, gali būti sandėliuojamos, transportuojamos ar susidaryti kaip atliekos. Visais šiais atvejais darbuotojų sveikatai gali kilti pavojus.
9. Cheminės medžiagos ir preparatai skirstomi į kategorijas: kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai – kvėpavimo takus jautrinančios, biocidiniai arba augalų apsaugos produktai.
10. Cheminių medžiagų pavojingumą ir saugos priemones nurodo pavojingumo ir atsargumo frazės. Pavojingumo frazės (H) tai frazės, apibūdinančios tam tikrą riziką ir nurodančios konkrečius rizikos

faktorius dėl galimo pavojaus, susijusio su cheminės medžiagos naudojimu. Atsargumo frazės (P) tai frazės, nurodančios saugos patarimus ir susijusias su saugiu cheminės medžiagos naudojimu. Tiek pavojingumo tiek atsargumo frazės kartu su piktograma identifikuojančia, kuriai kategorijai priskiriama cheminė medžiaga ar preparatas, pateikiama saugos duomenų lape (SDL).

11. Saugos duomenų lapas – nustatyto turinio informacija apie cheminę medžiagą ar preparatą, kuria remiantis galima imtis reikalingų priemonių, susijusių su žmonių sveikatos apsauga, sauga darbo vietoje ir aplinkos apsauga.

12. Prieš pradėdant darbą su cheminėmis medžiagomis būtina susipažinti su saugos duomenų lapais ir cheminės medžiagos etiketėje pateikta informacija, pavojingumo simbolių ženklinimu.

Cheminių medžiagų ženklinimas pagal CLP reglamentą

Piktograma	Pavojingumas
	<ul style="list-style-type: none"> • Nestabilios sprogišios medžiagos • Savaime reaguojančios medžiagos ir mišiniai • Organiniai peroksidai
	<ul style="list-style-type: none"> • Oksiduojančiosios dujos • Oksiduojantieji skysčiai • Oksiduojančiosios kietosios medžiagos
	<ul style="list-style-type: none"> • Degiosios dujos • Degieji aerosoliai • Degieji skysčiai • Degiosios kietosios medžiagos • Savaime reaguojančios medžiagos ir mišiniai • Piroforiniai skysčiai • Piroforinės kietosios medžiagos • Savaime kaistančios medžiagos ir mišiniai • Medžiagos ir mišiniai, kontaktuodami su vandeniu išskiriantys degiąsias dujas • Organiniai peroksidai
	<ul style="list-style-type: none"> • Slėgio veikiama dujos • Suslėgtosios dujos • Suskystintosios dujos • Atšaldytos suskystintosios dujos • Ištirpintosios dujos
	<ul style="list-style-type: none"> • Ėsdina metalą • Odos ėsdinimas • Smarkus akių pažeidimas
	<ul style="list-style-type: none"> • Ūmus toksiškumas (prarijus, per odą, įkvėpus)
	<ul style="list-style-type: none"> • Kvėpavimo takų jautrinimas • Mutageninis poveikis ląstelėms • Kancerogeniškumas • Toksinis poveikis reprodukcijai • Specifinis toksiškumas konkrečiam organui (vienkartinis poveikis) • Specifinis toksiškumas konkrečiam organui (kartotinis poveikis) • Plaučių pakenkimo prarijus pavojus
	<ul style="list-style-type: none"> • Ūmus toksiškumas (prarijus, per odą, įkvėpus) • Odos dirginimas • Akių dirginimas • Odos jautrinimas • Specifinis toksiškumas konkrečiam organui (vienkartinis poveikis) • Kvėpavimo takų dirginimas • Narkotinis poveikis

	<ul style="list-style-type: none"> • Pavojinga vandens aplinkai
---	--

13. Darbo aplinkoje ir procese naudojamų cheminių medžiagų pavojingumas:

13.1. Dyzelino pavojingos sudėtinės cheminės medžiagos: angliavandenilių C10 — C28 mišinys, vidutinis naftos distiliatas, kokybę gerinantys priedai. Pavojingos medžiagos gali patekti į organizmą per odą, įkvėpus ir prarijus.

13.2. Benzino pavojingos sudėtinės cheminės medžiagos: lengvoji naftos distiliacijos frakcija, susidedanti iš angliavandenilių (alkanų, alkenų, arenų, naftenų). Pavojingos medžiagos gali patekti į organizmą per odą, įkvėpus ir prarijus.

13.3. Antifrizo ir aušinimo skysčio sudėtinės cheminės medžiagos: etandiolis, natrio 2-etilheksantas. Ūmus toksiškumas prarijus. Apytikslė mirtina dozė žmogui yra apie 100 ml. Ūmus toksiškumas per odą, įkvėpus, galimas labai mažas akių dirginimas.

13.4. Stabdžių skysčių sudėtyje esantys metilo ir butilo glikolio eterio boratai. Prailgintas ir pakartotinas kontaktas su skysčių gali sukelti dermatitą. Panaudotas skystis gali turėti kenksmingų priemaišų ir ilgalaikis kontaktas su oda gali sukelti odos vėžį. Dažnas įkvėpimas į plaučius gali sukelti dermatitą.

13.5. Transmisijos alyvos sudėtinės cheminės medžiagos: bario alkenil karboksilatas, cinko alkil ditiofosfatas, bario sulfonatas. Dėl ilgalaikio arba dažno poveikio odai gali atsirasti dermatitas. Panaudotos alyvos sudėtyje gali būti kenksmingų priemaišų. Įkvėpus į plaučius gali kilti cheminės kilmės plaučių uždegimas.

13.6. Automobilinis langų plovimo skystis, jo sudėtyje esančios cheminės medžiagos, iš kurių metanolis sukelia riziką apsinuodyti garais.

13.7. Buitinė chemija, kurios sudėtyje yra nuodingos ir esdinančios medžiagos - galimas apsinuodijimas, patekus ant odos, ar į akis, galimi audinių pažeidimai.

13.8. Statybose sutinkama cheminė medžiaga (asbestas) - įkvepiamas dirgiklis, galintis sukelti lėtinę obstrukcinę plaučių ligą, taip pat plaučių vėžį.

13.9. Statybose naudojamos cheminės medžiagos (lakas, dažai, klijai, gruntas, glaistas ir kt.) – sąlytyje su oda gali sukelti alergijas, patekus ant akių galimi nudegimai ar sudirgimai.

13.10. Kristalinio silicio dioksidas – susiduriama pjaustant plyteles. Pavojingos cheminės medžiagos nusėda plaučių alveolėse taip sukeldamos silikozę, lėtines obstrukcines plaučių ligas, plaučių vėžį.

13.11. Propano dujos – tai netoksiška, tačiau sprogi medžiaga. Prieš pradėdant darbą su propano dujomis būtina susipažinti su šių dujų saugos duomenų lapu.

13.12. Biocidai– susiduriama naudojant dezinfekavimo, parazitų naikinimo priemones. Biocidiniai produktai gali sukelti alergijas, apsinuodijimus.

13.13. Amonio geležies (III) citratas (laboratorinis reagentas) – dirgina odą, kvėpavimo takus, stipriai dirgina akis.

13.14. Kalio (III) heksacianoferatas (analitinis reagentas) – sukelia stiprų akių dirginimą, kontaktuodama su rūgštimis išskiria labai toksiškas dujas.

13.15. Restauravimo procese naudojama priešgaisrinė danga medinėms konstrukcijoms, kurios sudėtyje yra kalio karbonatas ir kalio hidroksidas – stipriai nudegina odą ir pažeidžia akis, dirgina kvėpavimo takus.

13.16. Glaistas medžiui - sudėtyje esantys cheminiai komponentai gali sukelti alergines reakcijas.

13.17. Dirbant su pavojingomis cheminėmis medžiagomis būtina naudoti asmenines apsaugos priemones, kurios nurodytos konkrečių cheminių medžiagų saugos duomenų lapuose.

13.18. Būtinios asmeninės apsaugos priemonės:

13.18.1. dirbant su dulkančiais preparatais - naudojami respiratoriai ar dujokaukės, dėvimi dulkėms nepralaidūs kombinezonai;

13.18.2. dirbant su emulsijomis, pastomis, tirpalais ir kitokiais preparatais, rankos apsaugomos guminėmis, rūgštims ir šarmams atspariomis pirštinėmis (draudžiama naudoti gumines medicininės pirštines);

13.18.3. dirbant su dulkančiais ir mažai nuodingais preparatais, galima mėvėti kombinuotas, su neperšlampančiais antdelniais, pirštines (draudžiama naudoti gumines medicininės pirštines);

13.18.4. guminiai batai, neslystančiais padais turi būti atsparūs rūgštims ir šarmams;

13.18.5. akių apsaugai naudojami hermetiški akiniai.

13.18.6. asmuo, atsakingas už darbą su cheminėmis medžiagomis, parenka asmenines apsaugos priemones atsižvelgdamas į fizines-chemines ir toksines savybes, jų formą (skysti, kieti ir kt.), darbo sąlygas;

13.18.7. kiekviena asmeninė apsaugos priemonė turi apsaugoti nuo galimų kenksmingų, pavojingų veiksmų, nesukeldama didesnės rizikos darbuotojo sveikatai; atitikti ergonominius reikalavimus ir esamą darbuotojo sveikatos būklę; tikti (būti atitinkamai priderinta) darbuotojui;

13.18.8. darbuotojas privalo dirbti su asmeninėmis apsaugos priemonėmis, saugoti jas, naudoti pagal paskirtį, laiku pranešti vadovui apie jų netinkamumą naudoti. Asmeninė apsaugos priemonė yra darbdavio nuosavybė, todėl ją darbuotojas turi grąžinti išeidamas iš darbo, pereidamas į kitą darbą toje pačioje įstaigoje, kur ši priemonė nenumatyta pagal darbo aplinkos rizikingumą.

14. Kiti pavojingi veiksniai galintys veikti darbuotoją:

14.1. aštrūs įrenginių, inventoriaus, mechanizmų kampai;

14.2. fizinė perkrova - galimos traumos. Dirbant, laikytis darbo ir poilsio režimo;

14.3. krovinių keliant rankomis, gali kilti pavojus susižaloti, ypač nugarą, jei krovinyje yra pernelyg sunkus, didelis, nepatogus kelti;

14.4. netvarkinga darbo vieta, slidžios grindys, užkrauti vaikščiojimo takai;

14.5. netvarkingos, neinventorizuotos, neišbandytos kopėčios;

14.6. krintantys, griūvantys daiktai;

14.7. dūžtantys daiktai (stiklas, plastmasė ir kt.), šukių valymas - galimos pjautinės traumos, sužeidimai. Valyti tik su šluotele, samteliu, dėvėti pirštines.

III. DARBUOTOJO VEIKSMAI PRIEŠ DARBO PRADŽIĄ

15. Gavus darbo užduotį, susipažinti su darbų vykdymo tvarka, saugiais atlikimo būdais.

16. Apsirengti tvarkingus ir tinkamo dydžio darbo drabužius, užsisagstyti juos, apsiauti darbo avalynę, patikrinti asmenines apsaugos priemones. Apžiūrėti darbo vietą, įsitikinti, kad neužkrautos vaikščioti skirtos vietos, vizualiai patikrinti, ar pakankamas vietinis apšvietimas.

17. Cheminių medžiagų krovos aikštelės turi būti išlygintos, neturi būti pašalinių daiktų.

18. Žiemą nuo kelių, sandėliavimo aikštelių turi būti nuvalytas sniegas, pabarstyta smėliu.

19. Patikrinti, ar sandėlyje tinkamai veikia ventiliacija. Prieš pradėdant darbą, sandėlis 30 min. vėdinamas ventiliacijos įrenginiais arba, jeigu jų nėra, sukėlus skersvėjų.

20. Prieš pradėdant dirbti su cheminėmis medžiagomis, darbuotojas turi žinoti kas yra pavojinga cheminė medžiaga, susipažinti su cheminių medžiagų saugos duomenų lapais, žinoti cheminių medžiagų pavojingumo kategorijas, simbolius, pavojingumo nuorodas, mokėti saugiai dirbti.

21. Vizualiai patikrinti darbo vietos įrenginių būklę: ar jie įžeminti; ar uždengti elektros skydelio, įrenginio kontaktai, turintys elektros įtampą; ar tvarkingas elektros kabelio kištukas, lizdas; ar nenutrūkę elektros laidai, jungiantys įrenginį su elektros tinklu, ar nepažeista izoliacija; ar laidai nesiliečia prie karštų, drėgnų, tepaluotų paviršių, kitų kabelių, aštrių briaunų, kitų įžemintų įrenginių; ar laidai apsaugoti nuo atsiktinių mechaninių pažeidimų. Laidai (kabeliai) turi būti jungiami prie kištukinio lizdo taip, kad nebūtų galimybės ant jų užlipti ar einant už jų užsikabinti.

22. Pastebėjus bet kokį gedimą, netvarką ar keliantį pavojų veiksmą, informuoti tiesioginį vadovą. Darbo nepradėti, kol nebus pašalinti visi trūkumai.

IV. DARBUOTOJO VEIKSMAI DARBO METU

23. Darbo metu būti dėmesingam, atidžiam, atsargiam, nedaryti staigių judesių, nesikalbėti su pašaliniais ir netrukdyti dirbti kitiems.

24. Darbo metu naudoti asmenines apsaugos priemones.

25. Palaikyti tvarką ir švarą darbo vietoje.
26. Dirbant su įrengimais, griežtai laikytis jų gamintojų parengtų eksploataavimo instrukcijų reikalavimų, pastoviai stebėti ir tikrinti apsaugos bei kontrolinių-matavimo prietaisų parodymus, jų techninę būklę, neviršyti įrengimų techninių- technologinių galimybių.
27. Kraunant chemines medžiagas į transporto priemonę, būtina:
 - 27.1. krovinį paskirstyti tolygiai, lengvesnes pakuotes dedant ant sunkesnių;
 - 27.2. skystų cheminių medžiagų nekrauti ant sausų. Esant panašioms, tačiau skirtingų cheminių medžiagų pakuotėms, ant viršaus dėti mažiau pavojingas;
 - 27.3. esant nestabilioms pakuotėms, naudoti tarpiklius, tokius kaip lentos, sijos, padėklai, oro pagalvės, ir sudaryti tvirtą rietuvę;
 - 27.4. prireikus gabenti chemines medžiagas lengvuoju automobiliu, juos krauti priekaboje arba bagažinėje;
 - 27.5. pakraunant ir iškraunant chemines medžiagas, reikia saugoti pakuotę, vengti smūgių, mėtymo;
 - 27.6. cheminėms medžiagoms išsiliejus ar išsibarsčius, imtis skubių priemonių jiems surinkti ir nukenksminti;
 - 27.7. užsiteršusi cheminėmis medžiagomis transporto priemonė rūpestingai išvaloma ir nukenksminama, tik po to eksploatuojama toliau.

V. DARBUOTOJO VEIKSMAI AVARINIAIS (YPATINGAIS) ATVEJAIS

28. Visais atvejais apsinuodijus cheminėmis medžiagomis (net ir lengvai) būtina skubiai kreiptis į gydytoją. Pirmosios pagalbos priemonės yra tokios, kokias gali suteikti patys darbuotojai pagal etiketėje nurodytus reikalavimus, o specialią pagalbą suteikia medikai. Darbo vietose turi būti pirmosios pagalbos rinkinys.
29. Apsinuodijimo požymiai: bendras silpnumas, pilvo skausmas, ašarojimas, kosulys, dusulys, galvos svaigimas, vėmimas, seilėtekis, viduriavimas, dirginimas, vyzdžių susiaurėjimas arba išsiplėtimas, traukuliai.
30. Nepriklausomai nuo cheminių medžiagų rūšies ir apsinuodijimo laipsnio nukentėjusį būtina nuraminti, išnešti ar išvežti iš kenksmingos zonos, nuimti respiratorių ar dujokaukę (jei jie yra), apsauginius akinius, atsegti apykaklę, nurengti, jeigu drabužiai užteršti cheminėmis medžiagomis.
31. Jeigu nukentėjusysis neteko sąmonės, jį gaivinti.
32. Nukentėjusį laikyti šiltoje patalpoje.
33. Kilus gaisrui iškviešti ugniagesius bendruoju pagalbos telefonu 112, vadovaujančius įstaigos darbuotojus, gesinti gaisro židinių turimomis pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis.
34. Stengtis neįkvėpti ugnies/sprogimo sukeltų dūmų. Nutekėjusį užterštą gesinimui naudotą vandenį surinkti atskirai, neleisti jam patekti į kanalizaciją ar vandentiekio sistemas.
35. Apie visus avarinius atvejus informuoti tiesioginį vadovą.
36. Esant ypatingam atvejui, keliančiam grėsmę darbuotojo saugai ar gyvybei, evakuotis iš pavojingos zonos artimiausiu keliu, vadovaujantis evakuacijos schemomis ir ženklais.

VI. DARBUOTOJO VEIKSMAI BAIGUS DARBĄ

37. Sutvarkyti darbo vietą, patikrinti, ar nepalikta įjungtų į elektros tinklą elektros įrenginių.
38. Šiltu vandeniu su muilu nusiplauti rankas, jei yra galimybė, nusiprausti po dušu.
39. Tvarkingai spintelėje susidėti darbo drabužius.
40. Informuoti tiesioginį vadovą apie darbo metu pastebėtus trūkumus, nesklandumus.

Instrukciją parengė UAB „Saugotyra“